

neguna o<r>reeza», *Hom.*, 3r14. «Ès ordenat per lo<s> ditz ciutadans de *metre* en obra o en reffection dels murs de la ciutat de Tortosa ---», *CostTort.* (1272, 6v.6a; Ol., p. 16); «Sent Matheu --- ligat, en càrrec lo *meseren*, e après pocs dies lo preposaren auir ---», *VidesR.*, 5v1; «si algun hom o fembra *metrà* metzines dejós lo limidar o clavadura de porta de algú ---», Ordinations de la Vall d'Àneu (a. 1424, *RFE* iv, 34); «*metre* en vexell», G. de Cervera (122a); «*met* la obra a penitència», StVicentF (*Quar.*, 65.165).

L'*InuLC* n'aplega entre altres les següents formes flexives. Imp. 2: «*mit* tota ta intenció», Lull (Po., ed. Rosselló, 621); *mit*, en un malnom (infra), en doc. original de 1229; «*mit-me*», *Tuglat*, 95; però *met* en Descloz, 2b, i en doc. de 1371. Subj. impf. 3: *mesés* doc. de 1361; Subj. impf. 6: *mesessen* a. 1330, *meessen* 1373, *metessen* 1360. Pf. 1: *metí* 1390; pf. 4: *mesem* Vinça 1351; pf. 6: *meyren* Vinça 1349, *meseren Tuglat* 99, *meeren* a. 1373.

Com sigui que el participi passiu era *míssus*, -ssa, -ssum en llatí, s'ha d'esperar que el cat. *mes* fos en fem. *messa*, *messes*, llevat quan per fonètica hagués de caure la vocal següent: o sigui amb -ss- doble gràfica, i en tot cas s sorda; forma que de fet es degué mantenir força temps (més del que permet d'assegurar-ho la confusió que de les grafies -ss- i -s- feien molts escribes): «del cor ixen totes les obres que són feites: primerament són pensades, e pux són *messes* en obra», *Hom.*, 4v21. Però com sigui que la major part dels participis tenien -s- sonora intervocàlica (*pres/presa*, *tes/tesa*, *ras/rasa*, *ris/risa*, *fus/fusa*, *ros/rosa*), s'introduí una forma analògica *mesa*, ja assegurada per la rima en: «c<u>an la malesa és *mesa*, / primer, en jovencell, / contrast' a la bonesa / vedant qu' en bé -s càbdell», Guillem de Cervera (211a/213a); «negú que haja *mesa* mà en lo aradre e gira-s atràs, no li val res» (trad. *mittens manum ad aratrum* ---), «deu ésser *mesa* en lo primer orde», StVicentF (*Quar.*, 65.164; *Serm.* II, 282.9). En guanyar terreny en la llengua quotidiana l'ús i aplicacions de *ficar*, *gitar* i algun altre verb, però sobretot els de *posar*, el verb *metre* anà quedant reservat més i més a certs usos molt especials, i entrà, des de la fi de l'E. Mj. en un estat de progressiva decadència o rancior fins a caure en desús pràcticament complet. A penes se'n va salvar alguna supervivència en certs grups fraseològics excepcionals, endemés limitats a certes zones de parlar conservador. Entre els pescadors del Maresme, parlant de xarxes (Pineda, 1970), *metre l'art* (PCoromines, en l'inèdit *Llibre de Sant Pol*, 1927, p. 5).

L'olotí Mn. JGelada el sentia encara, en l'any 1906, en alguna dita formulària de velles, en oracions populars recitades, i fins en reporta un recitat, amb formes verbals de gran arcaisme: «en un carro de llum flamejant --- ella s'hi *mesé* [?], *mesa* que s'hi fou ---» (BDLC III, 1906, 93). *AlcM* (II) n'aplega alguns casos de Ribes i sobretot de la pàgessa mallorquina, 'ficar-se hàbilment en alguna cosa' que anota a Ariany, i el manacorí AMAlcover escrivia «allò els entusiasma, <h>i van *mesos* de tot, i no se'n poden avenir»

(BDLC xi, 59); «no hu volgueu sebre s'ahota si hi va *mesa*» (*Contarelles*, 82). A l'Alt Maestrat, arran de la frontera aragonesa, deu servir força vigència, i no sense l'antic abast, poc o molt, com sigui que GaGirona l'usà passim en escrits seus, com en la definició de dos articles del seu Vocabulari: «ENCOLLA: pedra que 's *met* davall del perpal com a punt de palanca», «FALCAR: *metre* falques a les juntes dels mobles de fusta perquè ajusten».

10 Alguns grups fraseològics antics etc. *Metre foc* 'calar, encendre foc': en els boscos de Conflent «si alcuna tayla amagada a Vilafranca --- era feyta --- e foc *mès*, o altra dampnatge donat --- sien tenguts esmenar lo dampnage», *Cartoral de Vfr.* (1324) 5r^o; viu especialment, i des d'antic, en ross., com en dóna fe el malnom «Colomer alias *Mittifoch*» en doc. de 1345 (*InuLC*) (o sigui l'imp. *mit-hi foc*, veg. supra); avui *Met-hi-foc* NL prop de La Perola a Banyuls d. l. M. (1959), i el nom de planta silvestre *met-hi-foc* (dita també *mor-i-viu*), ross. (1960), que no s'ha d'interpretar com a compost de *MATA*, on ja en parlo. Anàlogament, i en certa manera com a contrapartida, es digué també *metre aigua*, com veiem per un malnom paral·lel: *Maria Mitiaiga* figura en un pergami original de 1229, i altres homònims en docs. de 1267 i 1337, així com un «*Patrus Oliver* alias *Mitiaiga domicellus*» en l'any 1449 (*InuLC*).

Metre a fons 'enfonsar una nau': «si per ventura, lo senyor d'aquella nau o leny de mercaderia, qui pres serà, contrastarà --- lo dit almirall lo pot *metre a fons*», *Consolat*, § 231 (Pard., 305). De *metre mà* ja en dono testimoni supra, en sentit literal; però també s'usava com a combinació modal en el sentit de 'posar-se a, començar de': «*meteren mà* a plorar», *Jau-me I* (*Cròn.*, Ag., p. 110); o en plural: «la dona *mès mans* a plorar», «ell *mès mans* per alegrar / e:ls convidats a solassar», «*materen mans* per dol a fer», *Set Savis* (2784, 1926, 1261); *meten mans* en un doc. eiv. de fi S. XIII (Macabich, *Feudalismo*, p. 10, cf. *ALBIRAR*). *Metre part* 'participar': «Tots los homes de Vilafranca --- *meten part* en totes questes e exaccions reals, per sous e per lliures», *Cartoral de Vfr.* (1324), Cfl., 6f^o (bis). Per a *metre so*, veg. *SO* (*cometent*).

DERIV.: *Metedor* [S. xv]. *Metiment*. *Mesa* 'lliurament' [1452, 1381?]; «fer la *mesa*: escampar el carbó ja cuit, en desfer la pila», emp. (*CostManc.* I, 141); 'brotada, tanyada', d'on *mesada* 'mesa considerable'.

Admetre [1344, *Ordin. Pal.*; *admesa* la suplicació ---, BMetge, *Somni*], calc del ll. ADMITTERE id.; *admetrà*, *admetré*, Aversó, *Torc.*, 22, 588; «no és de *admetre* scusació de tan justa demanda», JoMartorell (Ag. I, 31); *admetent*, V. *AMATENT*; *admetedor*; *admissió* [1638; Lacav.]; *admissible* [Belv.], *inadmissible* [Lab. 1840], abans es deia *no-admissible* [1432, MiretS, *TempH*]; o bé *admetible* o *no-admetible*, *admesible*; *admissibilitat*, *inadmissibilitat*, *inadmissió*. *Amissió*, pres del ll. *amissio*, deriv. de *amittere* 'deixar perdre'; *amissible*, *inamissible*.

Cometre [fi S. XIII], del ll. COMMITTĒRE 'ajuntar, acomplir'; ant. 'atacar': «En R. de Cardona e alguns